

MAKTABGACHA KATTA YOSHDAGI BOLALARDA FORTEPIANINO ORQALI NEYROPROFILAKTIKA JARAYONLARINI OLIB BORISHNING USUL VA VOSITALARI

Jalilova Nazokat Axmed qizi

TERDPI Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (maktabgacha ta'lim)
mutaxassisligi 2-kurs magistranti

Annotatsiya: Maktabgacha yoshdagi bolalarda neyropedagogik jarayonlarni olib boorish, bolalarning bosh miya yarimsharlari faoliyatini faollashtirishda Matabgacha ta'lim tashkilotlarida olib boriladigan pedagogik- psixologik ishlar hamda fortepiano orqali neyropofilaktika jarayonlarini olib boorish usul va vositalari haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: "MTT", neyropedagogika, neyrodagnostika, ijodkorlik, musiqa, qobiliyat, talant, neyropofilaktika.

METHODS AND MEANS OF NEUROPROPHYLAXIS PROCESSES THROUGH THE FORTEPINO IN PRE-SCHOOL CHILDREN

Jalilova Nazokat

TERDPI 2nd year master's degree in theory and methodology of education and training (preschool education)

Abstract: It is discussed about the methods and means of conducting neuropedagogical processes in preschool children, the pedagogical and psychological work carried out in preschool educational organizations to activate the activity of children's cerebral hemispheres, and neuroprophylactic processes through the piano.

Key words: "MTT", neuropedagogy, neurodiagnostics, creativity, music, ability, talent, neuroprophylaxis.

МЕТОДЫ И СРЕДСТВА НЕЙРОПРОФИЛАКТИКИ ПРОЦЕССОВ ПОСРЕДСТВОМ ФОРТЕПИНО У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Джалилова Назокат

ТЕРДПИ 2 курс магистра теории и методики воспитания и обучения
(дошкольное к образование)

Аннотация: Рассмотрены методы и средства проведения нейропедагогических процессов у дошкольников, проводимая в дошкольных образовательных организациях педагогико-психологическая работа по активизации деятельности больших полушарий головного мозга детей, нейропрофилактические процессы через фортепиано.

Ключевые слова: «МТТ», нейропедагогика, нейродиагностика, творчество, музыка, способности, талант, нейропрофилактика.

Hozirgi kunda ta'lim tizimida boy tajribalar yig'ilgan. Shaxsning rivojlanishi qiyin va murakkab jarayon bo'lib, u ko'plab ichki va tashqi ta'sirlar va omillar orqali ro'yobga chiqadi. Zero bugungi globallashuv jarayonlarida turfa xil axborot oqimlarining vujudga kelishi yosh avlod tarbiyasiga sezilarli ta'sir ko'rsatib kelmoqda. Bunda musiqa ta'limining shaxsni shakllantirishdagi o'рни beqiyos.

Musiqa – estetik tarbiya, demokratik jamiyat kishisini garmonik tarbiyalash yo'lida olib borilayotgan ulkan ishning tarkibiy qismiga aylanmog'i kerak. Bolalar bilan musiqali ish olib borish ayniqsa katta ahamiyat kasb etadi. Musiqa bola qalbida kuchli emotsional tuyg'u uyg'otadi.

Psixologiyaning ko'rsatishicha, inson bolasi tayyor qobiliyat bilan emas, balki biron – bir qobiliyatning ro'yobga chiqish va rivojlanish manbayi layoqat bilan tug'iladi. Layoqat o'z holicha rivojlana olmaydi, uning rivojlanishi uchun qulay muhitkerak. Bola musiqaga layoqat bilan tug'ilishi mumkin, lekin uning musiqiy xususiyatlari shakllanishi uchun qulay muhit yaratilmasa, musiqaga bo'lgan layoqati rivojlanmay qoladi. Insonning shaxs sifatida shakllanishida yetakchi omillardan biri muhitdir. Inson bolasi, agar insoniy muhitga tushmay, hayvonlar muhitiga tushib qolsa, unda irsiy belgilarning ayrim biologik ko'rinishlari saqlanadi, lekin insoniy fikr, faoliyat, xatti – harakat shakllanmaydi. Odob, axloq, fe'l – atvor –shaxsning barcha ruhiy sifatleri faqat muhit va tarbiyaning o'zaro ta'siri asosida vujudga keladi. Bolalarning musiqa ijrochiligi malakalarini rivojlantirishdagi eng muhim shartlardan biri – ularning musiqiy qobiliyatlarini shakllantirishdir. Chunki, musiqiy qobiliyatlar – musiqani ritmik his qilish, ladni his qilish, musiqiy eshitish, musiqiy xotira, musiqaga emosional ta'sirchanlik bolalarda ijrochilik malakalarini rivojlantirish omili hisoblanadi.

Pedagog N.V.Vetlugina «... musiqiy kechinmalar aslini olganda, doimo sensor qobiliyatga asoslanadi, chunki musiqa eng oddiy ohanglar, murakkab obrazlar va eng avvalo hissiyotlar orqali idrok etiladi va musiqiy qobiliyat rivojlanadi» – deb ta'kidlagan. [5,67-b] Qobiliyatning eng yuqori darajasi – talantdir. Talant – insonga qaysidir murakkab faoliyatni muvaffaqiyatli, mustaqil va o'ziga xos ravishda amalga

oshirish imkoni qobiliyatidir. [6,52-b] Inson bolasi, agar insoniy muhitga tushmay, hayvonlar muhitiga tushib qolsa, unda irsiy belgilarning ayrim biologik ko‘rinishlari saqlanadi, lekin insoniy fikr, faoliyat, xatti – harakat shakllanmaydi. Odob, axloq, fe‘l – atvor –shaxsning barcha ruhiy sifatlari faqat muhit va tarbiyaning o‘zaro ta’siri asosida vujudga keladi. Bolalarning musiqa ijrochiligi malakalarini rivojlantirishdagi eng muhim shartlardan biri – ularning musiqiy qobiliyatlarini shakllantirishdir. Chunki, musiqiy qobiliyatlar – musiqani ritmik his qilish, ladni his qilish, musiqiy eshitish, musiqiy xotira, musiqaga emosional ta’sirchanlik bolalarda ijrochilik malakalarini rivojlantirish omili hisoblanadi.

Musiqa rahbari katta hamda maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilari bilan integratsiyalangan musiqa mashg‘ulotlari jarayonida qo‘llashi mumkin bo‘lgan ba’zi bir treninglarni keltirib o‘tamiz. Masalan: “Tinglaymiz va tahlil qilamiz” metodi; “notali oyinlar” metodi; “ovozidan top” metodi; “tarmoqlar” metodi; “interviyu” texnologiyasi; “multimedia” texnologiyasi va boshqalar. Albatta, tarbiyalanuvchilarda musiqaga nisbatan motiv hosil qilishda didaktik o‘yinlarning o‘rni beqiyosdir. Bolalarda o‘yinsiz tom ma’nodagi aqliy rivojlanish bo‘lishi mumkin emas. O‘yin ularda bilimga ishtiyoq va qiziqishni uyg‘otadigan uchqundur. Ushbu didaktik oyinlarni biz multimedia texnologiyasi orqali integratsiyalangan musiqa mashg‘ulotlarida qo‘llashning nazariy va amaliy mazmunini yoritishga harakat qilamiz. Shuni xulosa qilib aytishimiz mumkinki, maktabgacha ta’lim dargohlarida musiqa mashg‘ulotlari samaradorligini oshirish uchun integratsiyalangan multimedia mashg‘ulotlaridan unumli foydalanish tarbiyalanuvchilarning musiqiy savodxonlik darajalarini o‘stiribgina qolmay, balki musiqa o‘qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini ham shakllantiradi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

- 1."Science and Education" Scientific Journal Volume 1 Issue 3 “Musiqqa psixologiyasi” - Toshkent.; 2005 .(O‘quv qo‘llanma)
2. Yusupova N. Musiqqa savodi metodikasi va ritmika.- Toshkent.; 2010.“Musiqqa” nashriyoti. .(o‘quv qo‘llanma)
3. Boltayev B. ”Maktabgacha ta’lim muassasalarida musiqqa tarbiyasi”-“SamDU” nashriyoti .(o‘quv qo‘llanma) -2019 .
- 4.Soipova D.”Musiqqa o‘qitish nazariyasi va metodikasi” - Toshkent. 2009. (o‘quv qo‘llanma)
5. Adilova S. Multimedia va ularni ta’lim jarayonida qo‘llash. T.: TDPU, 2001.